

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационния труд на докторанта Мая Димитрова Василева
на тема
„Творчески инструментариум на вечерно токшоу в Българския телевизионен ефир
(изследване на „Шоуто на Слави“, вечерното шоу на Азис и „Шоуто на Иван и Андрей“
в периода 09.2009-09.2010 г.“

Научен ръководител доц. д-р Теодора Петрова

Рецензент: доцент дфн Иванка Мавродиева

Актуалност и значимост на разработвания проблем

Проблематиката в дисертацията на Мая Димитрова Василева е актуална, обществено значима и нова, доколкото този тип шоу продължава да е търсено и гледано от част от телевизионната аудитория. Докторантът се ориентира към изследване на вечерното токшоу и по-точно анализира проявленията му в три предавания, посочени в подзаглавието на дисертационния труд, без да е изминал дълъг период от време, като едното шоу все още се излъчва по БТВ – „Шоуто на Слави“. Проучванията на вечерното шоу не са много в българската научна и изследователска традиция и насочването към тази проблематика предполага както анализ на актуални обекти, така и заявка за новост и оригиналност. Подходът, избран от докторанта Мая Василева, се отчита от някои изследователи като предимство, докато за други времевата дистанция е наложителна с оглед постигане на повече обективност от научна гледна точка. Моята позиция е, че Мая Василева навлиза в нова проблематика; тя осъществява критичен прочит на научни публикации по теми, свързани с дисертацията и прави анализ на обектите, като запазва позицията на коректен изследовател, който постига обективност и достига до обосновани изводи.

Технически, структурни и съдържателни особености на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 190 страници, който се състои от увод, три глави, заключение и библиография. Има и приложение (191-406 стр.), в което са включени анкетните карти, таблици с резултати от изследването, което само по себе си изпълнява не

просто илюстративна функция, то е солидно доказателство за реализиране на цялостно проучване при използване на съвременни методи. Библиографията се състои от 261 заглавия на български и на английски език и отделно 15 източника от интернет.

Структурата на дисертацията следва един от възможните и утвърдени варианти при създаване на такъв научен текст, а именно: теоретична рамка, методика на изследването и представяне на резултати от проучвания, анализи и наблюдения. Давам положителна оценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд на Мая Василева, като основания ми за това са следните:

1. Целите и задачите в дисертационния труд са формулирани ясно; представена е изследователска теза; изследователският инструментариум и използваната методика са въведени след обосновка. Проличава умение за изготвяне на научен текст при спазване жанровите особености на дисертацията. Текстът се отличава с добро техническо оформление; докторантът цитира точно автори и публикации.
2. Структурата на дисертационния труд се откроява с яснота, подреденост при обособяването на отделни глави и части и подчасти в тях, с много добро покритие между заявеното в заглавията и съдържанието. Библиографията обхваща както наложили се автори, така и актуална научна литература от последното десетилетие.
3. В текста е постигнат баланс на теоретично, методическо и аналитично равнище. В края на текста Мая Василева представя приложенията, които показват както обекта/обектите на изследване, както и резултати, получени в процеса на работата.
4. Мая Василева успява да обоснове избора на обектите на изследване в уводната част, като в текста са дадени резултати от изследвания, които са резултат на количествени и качествени методи.
5. При даване на научни постановки, тя извежда етимология на основни термини, свързани с телевизионния жанр „вечерно токшоу” и видовете токшоу. При представяне на дефинициите се наблюдава компетентност. В дисертацията в края на всяка глава са направени изводи, така текстът се отличава с информационна плътност – с. 91, с. 101, с. 130, с. 157, с. 170 и другаде в текста.

Мая Василева прави сериозен теоретичен обзор и извежда понятия в първа и във втора глава. Тя успява да запази дистанцираността, но показва и критичност към някои теоретични постановки и резултати от анализи на чужди автори. Докторантът показва, че познава обстойно историята на токшоуто, постиженията и приносите на водещи като Опра Уинфри, Дейвид Летерман, Джей Лено и други. Мая Василева представя етапи от развитието на токшоуто в САЩ; както и моменти от историята на вечерното токшоу в България. Сериозната теоретичната подготовка проличава в текста на дисертацията, докторантът се опира и на базови книги на философи, например „Смешното“ на Исак Паси, което е важно с оглед комплексния характер на обекта на изследването. Мая Василева показва много добро познаване на българската научна и изследователска традиция в областта на телевизията в България и на токшоуто, като се позовава на автори като Константин Ангов, Лиляна Андреева, Лилия Райчева, Маргарита Пешева, Теодора Петрова, Поля Иванова, Светлана Божинова, Андреана Ефтимова, Божидар Манов, Михаил Мелтев, Толя Стоицова и други.

Мая Василева прави анализи на базата на въведените термини в първа и втора глава и при коректно използване на избраната методика. Като плюс на трета глава посочвам умението на докторанта да прави обобщения; тези резултати се представят по-детайлно в таблици, които надлежно са включени в приложението. Това е показателно за уменията да се извеждат резултати и те да се представят добре структурирани. Мая Василева има много добри аналитични умения, тя следва изведената методическа схема и анализира стъпка по стъпка всяко едно от трите токшоута.

Особености на дисертационния труд

Направено е задълбочено и същевременно систематизирано представяне на теоретични постановки в първа глава, има нагледност при извеждане на основните видове токшоу, представени са особеностите на шест вида шокшоута (25-26 стр.). След това докторантът продължава критичния обзор и систематизацията, като извежда 15 вида токшоута при използване на ясни критерии (27-35 стр.). След теоретичния обзор са дадени анализи и примери от добри практики на водещи и на токшоута, т.е. успешно е направен исторически и критичен обзор. Докторантът, без да се изпада в ненужна таксономичност, демонстрира умения за анализ и синтез на основни теоретични постановки и извежда

основни характеристики на токшоута. Мая Василева въвежда основни понятия в първа глава в раздела, озаглавен „Творчески потенциал на водещия във вечерното токшоу“, (61- 92 стр.). Докторантът установява, че в личностната характеристика на водещия има основни компоненти, сред които семейна среда, образование, ерудиция, като последната е представена детайлно; отделено е внимание на поведението на водещите на вечерни токшоута. Докторантът дава своя дефиниция за творческия потенциал на водещия на вечерното токшоу (63 стр.); в края на раздела представя своеобразна „професиограма“, а в таблици № 1 и 2 на (90-91 стр.) обобщава резултатите от изследването.

Мая Василева прави критичен прочит и въвежда базови понятия от няколко научни области във втора глава, като има обединяващи тематични центрове, фокусът е върху видовете пародии (107-108 стр.) и комедийните стилове (109-110 стр.). Отчитам като добър опит да се постави акцент и върху реторичните канони *inventio*, *dispositio*, *elocutio*, *memoria*, *actio* (108-109 стр.), като в бъдеще това би могло да бъде нов ракурс на изследване при прилагане на интердисциплинарен подход. В тази глава е отделено внимание и на теоретично изясняване на базови понятия като инфотеймънт (113-114 стр.) и това е направено при посочване на етимологията, изясняване обема и съдържанието на понятието, основно през призмата на критичния прочит на базови публикации. Цитирани са утвърдени учени, сред които Нийл Постман, Любомир Стойков и Милко Петров. Може да се констатира дефицит на авторска позиция по отношение на този термин, тъй като в текста на дисертацията има достатъчно части и параграфи, в които авторът прави анализ и синтез, дефинира понятия и извежда особености.

Втора глава се откроява с добра структура, като Мая Василева предпочита да анализира всяко едно от трите шоута поотделно при прилагане на изследователските методи, като започва с „Шоута на Слави“, продължава с „Вечерното шоу на Азис“ и на трето място в отделен раздел е проучено „Шоута на Иван и Андрей“. Макар отделните раздели при анализа на трите токшоута да се открояват с автономност, Мая Василева, там, където е преценено, прави съпоставки и сравнения, което не нарушава стила и структурата. Преди да пристъпи към анализа, докторантът представя теоретичен обзор в две отделни части, а именно „Форми на хумора в забавните телевизионни програми“ (102 – 111стр.) и „Вечерно токшоу – развлечение за удоволствие“ (112- 115 стр.). Докторантът отделя внимание на комедийни стилове (*physical comedy*, *improvisational comedy*, *observational comedy*, *self-*

deprication, deadpan, surreal humour, prob comedy), спазва принципите на билингвизма и след изписването им на английски, дава пояснения относно обема и съдържанието на термините на български език. След обзора заключава, че: „Творческият инструментариум на вечерното токшоу, като съвкупност от комедийните форми на хумора, сатирата, пародията, сарказмът и иронията, изпълнява жизнеутвърждаващата функция да забавлява публиката чрез отрезвяващ смях – това е смехът от комедиен характер (109 – 110 стр.). На страница 111 извежда синтезирано десет извода.

Трета глава е обособена като емпирична и в нея са включени резултати от анализи на творческия инструментариум на вечерното шоу в българския телевизионен ефир, а изследователският метод е субстантивният контент-анализ. В тази глава е предпочетен постегнат стил на писане. Тук се открояват моментите с историко-обзорен характер относно вечерното токшоу в телевизии в България. Освен това се извеждат практики и образци; поставя се акцент и върху националните специфики (164 стр., 167 стр.), както и върху влиянието и адаптирането на установени вече модели на вечерно токшоу. Мая Василева анализира рубриките, използваните похвати, темите, участниците в тях (например политици, експерти, лидери, творци и други); проучва доколко доминират монологът или диалогът; дали има репортажи; доколко водещият влиза в образ; какъв е артистичният потенциал на водещия и други. Докторантът установява специфичното и различното във всяко едно от трите токшоута, като изводите са формулирани ясно и кратко след всеки анализ. Докторантът успява да концептуализира, да представи понятия, които могат да са в основата при актуализиране на теоретични знания по отношение на жанра токшоуто. Давам като пример следния цитат: „В композиционната и структурна цялост на вечерното токшоу са заложили параметри по отношение на оригиналност и съвкупност от компоненти на творческия инструментариум. В съображение със стандартната матрица на вечерното токшоу това означава, че основните и допълнителни рубрики трябва да имат съвместимост и плътност, което предполага, че процесите на творческо усъвършенстване и развитие са вътрешнопотенциален процес. Моделът на матрицата на вечерното токшоу задава гарантирана основа за формирането на комедийни форми, но и ограничаващата функция съдържанието да се случва в едни и същи рамки” (164 стр.). Би могло да се изведат отделни раздели и в трета глава. Също така на места стилът и езикът биха могли да се усъвършенстват, като се избегнат чуждиците и се редактират някои изречения. Тези

забележки не намаляват качествата на дисертационния труд като цяло.

Дисертационният труд на Мая Василева притежава редица достойнства, сред които ясна структура; обособени тематични области; използване на съвременни изследователски методи; богата библиография, включваща както базови, така и актуални публикации от няколко научни области; синтезирано представяне на изводи, които произтичат от анализа. Научната проблематика се откроява с оригиналност, безспорно тя представлява новост в науката.

Докторантът анализира резултатите от емпиричните изследвания при наличие на много добра теоретична подготовка. Мая Василева апробира и релевантно използва съвременен изследователски инструментариум; тя интерпретира резултатите от анализа и представя обосновано както поетапно направените изводи относно творческия инструментариум, така и финалните изводи относно водещите, жанровете, медиите и медийния пазар у нас.

Преди да бъдат изложени приносите в дисертационния труд, се спирам накратко на *качествата на докторанта*. Мая Димитрова Василева е възпитаник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“; тя показва нагласи за разширяване и допълване на знанията от няколко специалности и факултети; за формиране на умения като изследовател и преподавател. Доказателства за това са следните факти: преди да стане редовен докторант по „Телевизионна журналистика“ при катедра „Радио и телевизия“ във Факултета по журналистика и масова комуникация на СУ „Св. Климент Охридски“, Мая Василева е бакалавър по журналистика, профил „Телевизия“; след това се дипломира, завършвайки две магистратури във ФЖМК: „Публична комуникация“ и „Електронни медии“. Тя завършва успешно магистърска програма „Международни политически отношения и сигурност“ към катедра „Политология“ на Философския факултет на СУ „Св.Климент Охридски“. Научните интереси на Мая Василева са насочени към изучаване принципите на програмиране в телевизията, към анализ на форматни предавания, както и към изследване на телевизионно продуцентство. Тя има опит като хоноруван преподавател в катедра „Радио и телевизия“ към ФЖМК.

Публикациите на Мая Василева са 4, а именно: „Съвременни тенденции в развитието на ток шоуто“ , „Същност и развитие на българското вечерно ток шоу“, „Сериали в повече – телевизионното кино творчество в търсене на българската мечта“, „Политическите послания

в забавните предавания”. Публикациите са по темата на дисертацията, като докторантът поетапно оповестява резултати от изследвания, наблюдения и анализи и от теоретични обзори.

Авторефератът е с обем 47 страници, той покрива изискванията за такъв научен текст и той отразява в много висока степен съдържанието и структурата на дисертационния труд.

Основни научни приноси на дисертационния труд на Мая Василева:

1. Анализирани са нов обект (вечерно токшоу) от интересен изследователски ракурс; обогатени са знанията за телевизионното токшоу; резултатите от изследването са новост в науката.
2. Изследователският метод, а именно субстантивният контент-анализ, е приложен коректно, изработени са и са обработени регистрационни карти, използвани са количествени и качествени измерители при изследване същността на творческия инструментариум на вечерното токшоу.
3. Изведени са принципи и тенденции в развитието на творческия инструментариум на вечерното токшоу, формулирани са прогнози за развитието им в българска медийна среда; направени са предположения за медийното влияние на подобни предавания на българския медиен пазар. Установени са особености на водещите на вечерното токшоу в българския телевизионен ефир, изведени са основни характеристики и особености, направена е своеобразна „професиограма” на водещите.
4. Основавайки се на получените резултати от изследването, е налице основа за създаване на методика за такива изследвания в бъдеще, да има приемственост при прилагането на тази методика и спрямо други обекти – токшоута, т.е. дисертацията има практическа приложимост.

Въпроси и бележки към докторанта

1. Какви са особеностите на водещите, като се отчетат представената „професиограма” за водещия и доколко може да се направи ясно и категорично разграничение между уменията на различните водещи, като се имат предвид анализиранияте три токшоута в дисертацията?

2. Как бихте обосновали твърдението на с. 99 „Творческият инструментариум на вечерното токшоу е компилация от стилово обвързани, но жанрово фрагментирани креативни инвенции. Творческият инструментариум илюстрира разбирането за художествено- публицистична свързаност.“?

3. Изследователската теза е формулирана коректно и кратко на с. 6 от дисертационния труд, след това по-детайлно са представени основни идеи относно обектите на изследване, като би могло да се постигне по-стегнат словесен израз.

Заклучение

В заключение формулирам категоричната оценка, че представеният текст на дисертационния труд „Творчески инструментариум на вечерно токшоу в българския телевизионен ефир (изследване на „Шоуто на Слави“, вечерното шоу на Азис и „Шоуто на Иван и Андрей“ в периода 09.2009-09.2010 г.“ притежава в много висока степен качествата на дисертационен труд, ще гласувам „за“ и предлагам на членовете на уважаемото научно жури да присъди на Мая Василева образователната и научна степен „доктор“.

24 май 2012 г.

Подпис:

доц. дфн Иванка Мавродиева-Георгиева